

2022, Vol. 3(2), 333-339
© The Author(s) 2022
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2022.73
Article type: Commentary Article

Received: 16.05.2022
Accepted: 26.05.2022
Published Online: 01.06.2022

Suncem Koçer*

Bir İnsan ve Toplum Problemi Olarak Yanlış Bilgi** *Misinformation as a Human and Society Problem*

Öz

Dezenformasyon/mezenformasyon, ya da Türkçe kullanımdaki yaygın karşılığıyla yanlış bilgi, küresel bir mesele. Dolayısıyla, yanlış bilgiye karşı dayanıklılık ve direnç küresel olarak örgütlenmeli. Ancak konu yerelden bağımsız ele alındıkça ve önleyici faaliyetler yerel semantiği kapsayarak üretilmedikçe sorun büyüyerek devam edecek. Burada yereli kapsamak, medya kullanıcılarını toplumsal aktörler olarak merkeze alıp yanlış bilginin onların gündelik yaşantılarındaki hem çevrimiçi hem çevrimdışı rolünü anlamakla mümkün olur. Burada güven kavramı ele alınması gereken önemli bir belirleyen olarak karşımızda duruyor.

333

Abstract

Disinformation/mesenformation, or misinformation as it is commonly used in Turkish, is a global issue. Therefore, resilience and resistance to misinformation must be organized globally. However, the problem will continue to grow as the issue is handled independently from the local, unless preventive actions are produced by covering local semantics. Covering the local here is possible by centered on media users as social actors and understanding the role of misinformation both online and offline in their daily lives. Here, the concept of trust stands as an important determinant that needs to be addressed.

Anahtar kelimeler

Mezenformasyon, dezenformasyon, problematik enformasyon, güven

Keywords

Mesenformation, disinformation, problematic information, trust

* Kadir Has Üniversitesi, suncem.kocer@khas.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5507-2448.

** Bu görüş yazısı NewsLabTurkey'de 17 Şubat ve 13 Nisan 2022 tarihlerinde yayımlanan iki yazı derlenerek hazırlanmıştır.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü şubat ayında yeni koronavirüs salgınına infodeminin eşlik ettiğini açıkladığında yanlış bilginin sosyal medya platformları ve mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla yayılım mekanizmasının virüsün yayılım şekline paralellik gösterdiğini yeni yeni konuşuyorduk.¹ Doğal afetler, salgın hastalıklar, siyasi çalkantılar ve terör olayları gibi kriz ve belirsizlik yaratan durumlarda yanlış bilgi sorununun yoğunlaşması elbette yeni bir tespit değil. Fakat küresel bir halk sağlığı tehdidi olan Covid-19 özelinde yanlış bilgi sorunu acil olarak ele alınması gereken bir konu haline gelmişti. Öyle ki, pek çok araştırma kurumu ve akademisyenin konuyla ilgili uyarılarına paralel olarak, bazı hükümetler ve sosyal medya platformları salgın ile ilgili yanlış bilginin yayılımını önlemek üzere önlemler almaya ve olası tedbirleri tartışmaya başlamıştı. Örneğin Twitter, sağlık otoritelerinin kamu ile paylaştığı bilgilerin etkisini azaltan yanlış bilgileri tespit etmek üzere Nisan 2020’de bir takım yeni kurallar devreye soktu.² Yine, küresel olarak iki milyar kullanıcısı olan mesajlaşma uygulaması WhatsApp salgınla ilgili yanlış bilgilerin önüne geçmek için gönderi yapılabilecek grup sayısının sınırlandırmak gibi yeni özellikler tanımladı.³ Birleşik Krallık hükümeti koronavirüs salgını ile ilgili yanlış içerikleri tespit etmek ve internetten kaldırmak üzere bir ekip oluşturdu. InfodemiLab projesi bu ve benzeri önlemlerin yaygın etkisini arttırmak için bireylerin enformasyon işleme süreçlerini yerel, sosyokültürel bağlamları içerisinde anlamak ve önlemleri böylece sağlam zeminlere oturtmak ihtiyacından doğdu. Yine, yanlış bilgi sorununu sadece sosyal medyada üreyen ve yayılan bir sorun olarak görmek de tartışmaları eksik bırakıyordu. Mesela Türkiye gibi televizyondan enformasyona erişimin sosyal medyadan enformasyona erişimin ötesinde olduğu ülkelerde yanlış bilginin tek kanalını sosyal medya olarak tanımlamak ne kadar doğru olabilir? Yanlış bilgiyi çerçeveleyen sosyokültürel ve ilişkisel süreçleri anlamadan bu sorunu medya kullanıcılarının gözünden anlamak ve önleyici faaliyet önerileri geliştirmek de mümkün olmayacaktı. InfodemiLab işte tam buradan yola çıktı.

Dezenformasyon/mezenformasyon, ya da Türkçe kullanımdaki yaygın karşılığıyla yanlış bilgi, küresel bir mesele. Dolayısıyla, yanlış bilgiye karşı dayanıklılık ve direnç küresel olarak örgütlenmeli. Ancak konu yerelden bağımsız ele alındıkça ve önleyici faaliyetler yerel semantiği kapsayarak üretilmedikçe sorun büyüyerek devam edecek. Burada yereli kapsamak, medya kullanıcılarını toplumsal aktörler olarak merkeze alıp yanlış bilginin onların gündelik yaşantılarındaki hem çevrimiçi hem çevrimdışı rolünü anlamakla mümkün olur. Covid öncesi dünyadan literatüre geçmiş örnekler verelim. 2016 yılında Brezilya’da baş gösteren Zika salgını sırasında sosyal medyada yayılan yanlış bilgi karşısında resmi makamların aldığı önlemler ve düzeltici çalışmalar istenen faydayı getirmedi. Üstelik araştırmalar resmî kurumların yürüttüğü bu çalışmaların doğru bilgileri de gölgelediğini tespit ediyor (Carey vd., 2020). Elbette bu sonucu Brezilya’ya özgü politik ve sosyokültürel dinamikler ekseninde derinlemesine tartışmak gerek. Önlemler nasıl işleyebilirdi sorusuna yanıt ararken başlangıç noktası yine Brezilyalı medya kullanıcıların anlam dünyaları olmalı. Bir başka örnek İsrail’de kızamık salgını sırasında yapılan bir çalışmadan. Resmî kurumların önleyici ve düzeltici faaliyetlerinde biçimsel özelliklerin önemini

vurgulayan çalışma sağlık örgütlerinin yanlış bilgiyle mücadeleyi “mitlerle mücadele” şeklinde çerçevelemesinin İsrail kamuoyu tarafından yukarıdan bakma şeklinde algılandığını ortaya koyuyor (Gesser-Edelsburg vd. 2018). Massachusetts Teknoloji Enstitüsü’nden (MIT) Vosoughi ve arkadaşlarının 2018’de *Science* dergisinde yayınladığı çarpıcı araştırma konuya farklı bir yönden pencere açıyor. 2006-2016 yılları arasında toplam 126.000 çağlayanın Twitter’daki yayılımını inceleyen araştırma ekibi, doğru olmayan içeriklerin sosyal medyada paylaşılma ihtimalinin doğru olanlara göre yüzde 70 daha fazla olduğu belirlemiştir. Araştırma kapsamında yayılımı incelenen haberlerin doğruluğu ve yanlışlığı da altı farklı doğrulama platformu ile kontrol edilmiştir. MIT araştırmasının en dikkat çekici yanlarından biri yanlış bilginin yayılımını bu kadar geniş kapsamlı bir veri seti ile ele alırken botları dışarıda bırakmış olması. Yani, yanlış bilgi sosyal medyada botlar tarafından değil kanlı canlı insanlar tarafından yayılıyor.

Yanlış bilgi özünde bir insan ve toplum problemi. Dolayısıyla kavramın kendisini bütünsel bir yaklaşımla yeniden ele almamız ve insan davranışlarını belirleyen teknolojik ve toplumsal sistemleri bir arada düşünmemiz gerekiyor. Wardle ve Derakhshan’ın ünlü kategorizasyonunu hatırlayalım. Wardle ve Derakhshan (2017) yanlış bilgiyi üç kategoriye ayırır. Dezenformasyon, kasıtlı olarak bir kişiye, kuruma, toplumsal kesime ya da ülkeye zarar vermek amacıyla üretilmiş ve yayılmış enformasyondur. Mezenformasyon zarar verme niyeti olmadan üretilen ve yayılan enformasyon demektir. Sıradan sosyal medya kullanıcılarının yanlış olduğunu bilerek ya da bilmeyerek ancak zarar verme niyeti olmadan kendi ekosistemlerinde yaydıkları enformasyon bu kategoride değerlendirilebilir. Üçüncü kategori ise malenformasyon vardır. Malenformasyon gerçeğe dayanan enformasyondur ancak bir bireye, kuruma ya da ülkeye zarar vermek için dolaşıma sokulur. Wardle ve Derakhshan’ın dezenformasyon, mezenformasyon ve malenformasyon ayrımı önemli olsa da niyetin kategorik olarak yanlış bilgiyi tanımlayacak özcü bir öge olarak kabul edilmesi oldukça problemlidir. Yanlış bilgi sorununu daha geniş perspektiften görmek ve bütünsel olarak ele almak için bu kavramsallaştırmanın yeniden masaya yatırılması gerekiyor. Medya tarihçisi ve kuramcısı Caroline Jack (2017) yanlış bilginin çok çeşitli yüzleri olduğunu vurgulayarak mezenformasyon ve dezenformasyon kavramlarını kapsayan “problematik enformasyon” (*problematic information*) ifadesini gündeme getiriyor. Problematik enformasyon, halkla ilişkiler faaliyetlerini, propagandayı, kültürel eleştiri ve mizahı kapsayan, üretim ve yayımda zarar verme kastını bir referans noktası olmaktan çıkaran geniş bir kavram. Enformasyonu aktarma türleri çeşitli toplumsal yapılarda ve siyasal formasyonlarda farklı şekillenip deneyimlenebiliyor. InfodemiLab’ın bulgularından biri Türkiye genelinde medya kullanıcılarının yanlış bilgiyi metinsel öğeler üzerinden tanımlamasıydı. Çoğu kullanıcı doğru bilgiyi kanıt, bilimsellik, tutarlılık gibi ifadelerle özdeşleştiriyordu. Bu bulgunun üzerine kazıdığımızda ise bilimselliğin ya da tutarlılığın toplumsal kutuplaşma bağlamında çok farklı şekillerde ve politikleşerek algılanıyor olması karşımıza çıktı. Bu, kullanıcıların doğru-yanlış arasındaki çizgiyi nereye çizdiğini ve bunu belirleyen sosyopolitik arka planı anlamının önemini vurgulayan bir anekdot.

Yanlış bilgi türleri arasında zarar verme kastını merkeze alarak yapılacak analitik

ayrımalar her toplumsal bağlam ve her tarihsel konjonktürde anlamlı olmayabilir. Marwick (2018) yanlış bilgi çalışmalarında odak noktalarının yeniden kurulması gerektiği işaret ettiği çalışmasında Jack'in problematik enformasyon kavramını kullanıyor. Marwick'e göre, esas olan yanlış bilgi türleri arasındaki ayrım ya da yanlış ve doğru bilgi arasındaki çizgi değil, yanlış bilginin bireyler üzerindeki etkileri. Bu etkiler kadar bireylerin sosyal hayat içinde yanlış bilgiyle ne yaptığı, hangi sosyal hedeflerle hareket ettiği de çok önemli. Bu doğrultuda yanlış bilginin sosyokültürel aktörler tarafından günlük yaşamda kullanımından yola çıkarak teknolojiyi de kesen ama teknoloji dışı odak noktaları belirlememiz gerekiyor. Sadece botlar, platform mimarileri, algoritmalar ya da merkezleşmiş manipülasyon kampanyalarına odaklanmak sıradan sosyal medya kullanıcılarının yanlış bilgi yayılımındaki rolünü perdeliyor ve önleyici faaliyetleri zayıflatıyor.

Burada *güven* kavramı yanlış bilgiyi çevreleyen süreçlerde önemli bir belirleyen olarak gündeme alınmalı. Reuters Enstitüsü tarafından yürütülen ve Facebook Gazetecilik Projesi tarafından desteklenen Habere Güven⁴ başlıklı araştırma projesi önemli bir örnek. Nisan 2020'den beri devam eden, niteliksel ve niceliksel veri toplama tekniklerine aynı anda yaslanan, haber kullanıcıları, haber üreticileri ve çeşitli paydaşlar üzerinden sorulara yanıt arayan araştırmanın amaçları arasında farklı bağlamlarda değişen güven olgusunu anlamak ve yayıncılar ve platformlar için kanıt temelli öneriler geliştirmek yer alıyor. Projenin eğildiği ülkeler Brezilya, Hindistan, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri. Medya ekosistemleri arasındaki farklılıklar kadar bazı benzerliklerle de tanımlanabilecek olan bu ülkelerde karşılaştırmalı bir araştırma yürütmek toplamda bir milyarı aşan internet kullanıcısı üzerinden habere güven etrafındaki çeşitli sorulara yanıt aramak anlamına geliyor.

Reuters araştırmasının yayınlanan son raporunda⁵ dört ülkede toplamda yüz kişiyle yapılan derinlemesine görüşmelerden yola çıkarak yanıtlanan soru şu: haber kurumlarına güvensizlik belirten kullanıcılar sosyal medyayı, mesajlaşma uygulamalarını ve arama motorlarını kullanırken karşılaştıkları haberleri nasıl anlamlandırıyorlar? Araştırma ekibi bu soruya Facebook, WhatsApp ve Google kullanımı üzerinden cevap ararken özel bir mülakat tekniği kullanmış. Katılımcı öznelere mülakat esnasında gerçek zamanlı olarak bu mecraları kullanmaları istenmiş. Amaç katılımcıların gündelik hayat akışındaki olağan medya kullanımına mümkün olduğu kadar yakın bir fotoğraf çekebilmek.

Araştırma sonuçlarına göre habere güvensiz bu kesim dijital platformları habere erişim amacıyla kullanmıyor. Sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları ve arama motorları bu kişiler için habere erişim dışında farklı anlamlar taşıyor. Dijital ortamda var olmak yakınlarla iletişim kurmak, eğlenceli zaman geçirmek gibi başka amaçlara hizmet ediyor. Diğer yandan, habere güven haberin konusuna göre şekillenen bir fenomen. Kullanıcılar haber türüne ve kurumlarına genel bir güvensizlikten söz ediyor olsalar da konu siyaset ya da politikleşmiş başlıklara gelince bu güvensizliğin kalibresi, yoğunluğu artmakta. Bu tespit İstanbul'da Mart 2019'daki yerel seçimlerin hemen öncesinde Çiğdem Bozdağ ile gerçekleştirdiğimiz niteliksel araştırmanın bulgularıyla paralel. Görüşmecilerimizin çoğu siyasi konulu haberlere gerek güven duyma

gerekse bu haberlerle yorum yaparak ya da paylaşarak etkileşime girme konusunda imtina ettiklerini ifade etmişlerdi (Koçer & Bozdağ, 2020). Popülist siyasi retorik, kutuplaşmanın ve otoriterlik eğilimlerinin baskın olduğu bağlamlarda dijital ortamlarda siyasi haberlerden kaçınılması habere duyulan güvensizlikle de paralel bir sonuç.

Reuters ekibinin bulguları arasında en ilgi çekici olan ise kullanıcıların haberle karşılaşmalarında ne yaptıkları. Habere güvensizlik belirten ve sosyal ağları haber için kullanmayan bu kesim başka amaçlarla buldukları bu ağlarda haberle karşılaştıklarında tıklamadan, fazla temas etmeden hangi yollarla haberi değerlendiriyor? Bu karşılaşma anındaki algılarını hangi faktörler şekillendiriyor? Reuters ekibi karşılaşma anında ellerindeki sınırlı veriye dayanarak ne yapacağına karar veren kullanıcıların değerlendirme mekanizmalarını çabuk ve düşünmeden verilen karar/hüküm anlamında ‘snap judgement’ olarak adlandırmış ve altı farklı mekanizma tespit etmiş. Bu mekanizmalar kaynağın tanındık olması, başlığın tonu, haberi paylaşan kişi, haberde kullanılan görsellerin yanı sıra platform sağlığına dayalı ipuçlarını da içeriyor. Örneğin Facebook’ta karşılaşılan bir haberin aldığı beğeni ya da WhatsApp’ta paylaşılan haberin paylaşıldığı grup gibi ipuçları pek çok kullanıcı için söz konusu haberle etkileşme kararını verirken önemli.

InfodemiLab⁶ kapsamında habere güveni belirleyen faktörleri araştırmıştık ve Reuters çalışmasından farklı olarak örneklemimiz habere güveni düşük kesimle sınırlı değildi. Bazı bulgularımız Reuters ekibinin Brezilya, Hindistan, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri’nde vardığı sonuçlarla örtüşüyor. Türkiyeli sosyal medya kullanıcılarının enformasyon ve haberle temaslarını çerçeveleyen mekanizmaları anlamak üzere uyguladığımız Türkiye temsili ankette açık uçlu şöyle bir soru sormuştuk: “Karşılaştığınız bilginin yanlış olduğunu nasıl anlarsınız?” Bu soruyu sessizce çerçeveleyen konu elbette habere güveni belirleyen faktörler. Aldığımız yanıtları analiz ettiğimizde ağlarda karşılaşılan bilgiyle ilgili hüküm verirken kullanılan dört temel mekanizma ortaya çıktı. Kullanıcılar ilk olarak haberin metinsel özelliklerine bakarak güven hükmünde bulduklarını belirtiyorlar. Örneğin haber başlığı ve içeriği örtüşmüyorsa, kullanılan görsel haberle uyumsuzsa veya haber metninde bilimsel verilerden ziyade yargılar bulunuyorsa kullanıcılar o habere ve/ya haberi hazırlayan kuruma güvensizlik duyduklarını ifade ediyorlar. Metinsel özellikleri haber kaynağına olan sosyal mesafe/yakınlık kriteri takip ediyor. Aile ve arkadaşlardan gelen ya da takip edilen haber organizasyonlarından erişilen haberlere duyulan güven daha yüksek. Zira diğer anket sorularıyla da tespit ettiğimiz gibi pandemi sürecinde en çok güvenilen haber ve bilgi kaynakları yaşananlara tanık olduğunu belirten kişiler ile aile ve arkadaşlar gibi yakın sosyal çevre. Salgınla beraber gerek sosyal medyada gerekse konvansiyonel medyada görülen bilgi kirliliği, bilgi kaynağının yaşananlara tanık olması (daha spesifik olarak sağlık çalışanı olması) ve sosyal çevreden (doğrudan tanınan biri) olmasının araştırma katılımcılarımızın gözünden bilginin otantikleştirilmesi açısından merkezi bir yer edinmesine neden olmuş. Üçüncü işleme mekanizması olarak karşımıza politik ipuçları çıkıyor. Örneğin, katılımcının baktığı yere göre haber “yandaş” medyadan ya da kişinin kendi düşüncesine uymayan “muhalif” kaynaklardan geliyorsa rahatlıkla yanlış bilgi hükmü verile-

biliyor. Son mekanizma ise bizim ethos olarak adlandırdığımız kaynağın kendinden menkul bir kredibiliteye sahip olduğu varsayımından şekilleniyor. Örneğin, “Sağlık Bakanlığı açıkladıysa doğrudur” ya da “TTB’nin verilerine güvenirim” ifadelerindeki hüküm gibi. Elbette herhangi bir kredibilite atfı Türkiye gibi bir ortamda siyasi kutuplaşmadan bağımsız şekilde yapılamıyor.

Güven habere erişim, haber tüketimi ve paylaşım gibi pek çok pratiği şekillendiren bir fenomen. Dolayısıyla farklı bağlamlar üzerinden, karşılaştırmalı olarak ele alınması önemli. Diğer yandan habere güvenden tam olarak neyi kastediyoruz, güveni operasyonel olarak nasıl tanımlayabiliriz sorularına vereceğimiz cevaplar ampirik araştırmaların öncülü olmalı. Bu doğrultuda yakın zamanda yayınlanan birkaç çalışmaya göz atalım. Kozinets vd. (2020) post-truth yani hakikat sonrası çağda güvenin yurttaşların kamusal alanla ilişki kurmasındaki rolünün zayıfladığını vurguluyor ve çağımızın aslında post-trust yani güven sonrası bir çağ olduğunu belirtiyor. Yurttaşların siyasi elitleri ya da haber kaynaklarını değerlendirmesinde güvenin ağırlığını kaybetmesine InfodemiLab çalışmasında da sıklıkla şahit olduk. Örneğin, Eylül 2020’de Sağlık Bakanlığı’nın hasta ve vaka sayıları arasında yarattığı muğlaklık sonucunda AKP seçmeni olduğunu belirten katılımcıların Fahrettin Koca’ya duydukları yüksek güvende kayıp yaşadığını ancak bu kesimin yine de Koca’nın, hükümetin ve devletin iradesini ve uygulamalarını çeşitli şekillerde meşrulaştırarak kendi güvensizliğini tamir ettiğini niteliksel verilerle tespit ettik. Tam da Kozinets vd.’nin güven sonrası çağ olarak nitelediği ortamı betimleyen bir örnek. Diğer yandan, güven ve güvensizliği birbirine karşıt iki fenomen olarak düşünmek zaten oldukça verimsiz. Rice ve Taylor (2020) siyasi elitlere duyulan güveni güvensizlikle bir karşıtlık halinde tanımlamaktansa iletişimsel ve ilişkisel bağlamlara içkin dinamik ve pratikte anlam kazanan nosyonlar olarak ele almanın önemini vurguluyor. Böyle bir ele alış farklı bağlamlarda farklı güven tanımları yapmamıza da imkân veriyor. Habere güven konusuna gelince, Moran & Nechushtai’nin (2022) çok yakın zamanda yayınlanan makalesi oldukça zihin açıcı. Moran & Nechushtai habere güveni sadece haber kullanıcıları üzerinden tanımlamanın sınırlayıcı olduğunu vurguluyor ve habere güveni bir altyapı (infrastructure) meselesi olarak masaya yatırıyor. Buna göre, habere güven haber türünü mümkün kılan sosyoteknik ve fiziksel altyapıya içkin bir nosyon. Yani finansmanı, üretimi, dolaşımı ve kullanımı çerçeveleyen bu altyapıyı bütünsel olarak ele almadan sadece kullanıcı ya da sadece politik ekonomi üzerinden habere güveni ele almak yanıltıcı olabilir. Bu yaklaşım da haber kullanımı literatüründe ihtiyacını duyduğumuz bağlamsal ve karşılaştırmalı çalışmalara ön açacak nüveleri barındırdığı için önemli.

- 1 <https://www.dw.com/tr/uzmanlardan-whatsapta-sahte-korona-haberi-uyar%C4%B1s%C4%B1/a-53080301>
- 2 <https://mashable.com/article/coronavirus-5g-misinformation-twitter-guidelines>
- 3 <https://abcnews.go.com/Health/coronavirus-misinformation-whatsapp-viral-steps-combat-spread/story?id=69688321>
- 4 <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/trust-news-project>
- 5 <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/snap-judgements-how-audiences-who-lack-trust-news-navigate-information-digital-platforms>
- 6 www.infodemilab.com

Referanslar

- Carey, J. M., Chi, V., Flynn, D. J., Nyhan, B., & Zeitzoff, T. (2020). The effects of corrective information about disease epidemics and outbreaks: Evidence from Zika and yellow fever in Brazil. *Science Advances*, 6(5). <https://doi.org/10.1126/sciadv.aaw7449>
- Gesser-Edelsburg, A., Diamant, A., Hijazi, R., & Mesch, G. S. (2018). Correcting misinformation by health organizations during measles outbreaks: A controlled experiment. *PLoS ONE*, 13(12), 1–24. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0209505>
- Jack, C. (2017). Lexicon of Lies : Terms for Problematic Information. *Data & Society Research Institute*, 1–20. <https://datasociety.net/output/lexicon-of-lies/>
- Koçer, S., & Bozdağ, Ç. (2020). News-Sharing Repertoires on Social Media in the Context of Networked Authoritarianism: The Case of Turkey. *International Journal of Communication*, 14(0), 19.
- Kozinets, R. V., Gershoff, A. D., & White, T. B. (2020). Introduction to Special Issue: Trust in Doubt: Consuming in a Post-Truth World. *Journal of the Association for Consumer Research*, 5(2), 130-136.
- Marwick, A. E. (2018). *Why do people share fake news? A sociotechnical model of media effects*. *Georgetown Law Technology Review* <https://doi.org/10.1177/1464884917730217>
- Moran, R. E., & Nechushtai, E. (2022). Before reception: Trust in the news as infrastructure. *Journalism*, 2022(0), 146488492110489. <https://doi.org/10.1177/14648849211048961>
- Rice, C., & Taylor, M. (2020). ‘What they say peters down’: How non-profit leaders assess the trustworthiness of government – Elite discourse and distrust in post-conflict Northern Ireland. *Public Relations Inquiry*, 9(3), 237–256. <https://doi.org/10.1177/2046147X20920808>
- Vosoughi, S. (1), Roy, D. (1), & Aral, S. (2). (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making. *Report to the Council of Europe*, 108. <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

